

מתיקנות הדף היומי

גליק
שו

פרשת ויקרא
ג - ט ניסן תשפ"ד
מנחות סט - עה

בס"ד | פנינים מתוך שיעורי הדף היומי של הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

יומא דהילולא קדישא

ליומא דהילולא של הרבי הקדוש רבי יוחנן מרחמיסטריווקא זצוק"ל בנו של הרבי הקדוש רבי מרדכי המגיד מטשרנוביל זצוק"ל נסתלק ד' ניסן (תרנ"ה)

בשנת תרמ"ט פרצה מגיפה נוראה בעיירת באיאן, שתי בנוותיו של הרבי הקדוש הפחד יצחק מבאיאן זצוק"ל נפטרו במגיפה זו, וגם נכדו של הרבי. אי אפשר לתאר גדול צערה של הרבנית מבאיאן ע"ה על הטרגדיות הנוראות, בהסתלקותם של שתי בנותיה, ונכדה. ואם לא היה די לה בכל זה, הרי נוספה לה מכאוב על מכאובה, כאשר נתוודע לה, שאביה - רבינו הקדוש רבי יוחנן מרחמיסטריווקא זצוק"ל, נחלה בחולי קשה. מיד נסעה לראחמיסטריווקא, להיות אצל אביה בעת חליו.

במסירות נפש נרתמה הרבנית לעמוד לעזר ולסעד לאביה, כשהיא משמשת לפניו בטירחא מרובה. כעבור תקופה נרפא רבינו מראחמיסטריווקא וחזר לכוחותיו. כשהרבנית מבאיאן ניגשה אל אביה להיפרד ממנו, אמר לה אביה, בתי יקרה, איזה מתנה אתן לך על הטירחא המרובה במסירות נפש. או אז שחה הרבנית מבאיאן לפני אביה את כל לבה וצערה, וסיפרה לו על הטרגדיות הנוראות שפקדו אותה.

זאת תהיה נחמתי - אמרה הרבנית לאביה, אם אזכר להוליד עוד בן, תחת אלו הבנות והנכד אשר לקח ממני ה'. בקשה גדולה ועצומה ביקשה הרבנית בזה, כי כבר עברו חמשה שנים מאז שהולידה את בנה האחרון, והרופאים כבר ייאושו אותה ואמרו שלא תוכל להוליד עוד ילדים. אמנם לגודל ההכרת הטוב שהיה לרבינו לבתו, על הטירחא הגדולה שטרחה עבורו, נתרצה אליה באומרו, אכן זה יהיה ה'מתנה' שאתן לך, שתזכה להוליד בקרוב עוד בן זכר.

שמחה גדולה שמחה הרבנית מבאיאן על מתנה והבטחה זו, ושבה לחצר הקודש באיאן בלב שמח. ואכן ב"ג תשרי תרנ"א נולד הבן זקונים, הרבי הקדוש רבי מרדכי שלמה מבאיאן זצוק"ל. בימי ילדותו היה אביו הרבי הקדוש הפחד יצחק מבאיאן זצוק"ל קורא אותו 'מאטי'ניו'. ופירשו החסידים, שהיות והוא נולד בכח ברכתו של אותו צדיק, רבינו מראחמיסטריווקא זצוק"ל, שהבטיח לבתו הרבנית שתזכה ל'מתנה' זו, לכן היה אביו קורא אותו, 'מאטי'ניו' שהוא לשון 'מתנה'.

איך דחה הרבי הקדוש זצוק"ל את ההוכחה מדף היומי שלנו

לו הצדיקים, אף אם בעיני השר נראה שהדבר טוב, אבל הלא עליו לראות שלא לזוז מאמונתנו ודת תורת קדשנו אפילו כמלוא נימא, וחינוך של תלמידים באופן כזה אסור לנו על פי דיני התורה בתכלית האיסור, ובוודאי מוטל על כולנו לבטל רצון דעת עצמנו מפני דעת תורתנו הקדושה.

השר התנצל ואמר, אני לא בקי ומומחה בדיני תורתנו הקדושה, אבל הלא הרב שלי הד"ר לעווי אמר לי ממש להיפוך, שיש כמה הוכחות מן התורה עד כמה טובה הפקודה החדשה הזאת, ולא אדע מה לדון בזה. לכן זאת עשו, הנה כאן בחדר השני יושב הרב הד"ר לעווי, לכו נא אליו ותבררו הדבר ביניכם למי הצדק בזה על פי דת תורתנו הקדושה, ואחר כך תבואו אלי ואדעה כדת מה לעשות.

הצדיקים הקדושים עשו כן ונפגשו מיד עם הד"ר לעווי, והוא דרש מהם שיביאו לו הוכחה לדבריהם מכתבי הקדש. וטען שיש לו הוכחה להיפוך, שבני ישראל צריכים להיות בקיאים בלשונות העמים, שהרי בנס של פורים נצמח טובה וישועה גדולה מזה שמרדכי הצדיק הבין לשון טורסי, כי כך ידע לספר לאסתר מה שגתן ותרש דברו ביניהם בחשאי, להרוג את אחשוורוש, זה גרם אחר כך לתחילת הישועה ומפלתו של המן הרשע. ועוד, שהרי מפורש בגמרא בדף היומי שלמדנו (מנחות סה), שאין מושיבין סנהדרין אלא היהודים שבעים לשון.

השיב לו מרן החידושי הרי"ם זצוק"ל, הרי שתי הקושיות מתורצות זו בזו, דווקא מפני שמרדכי הצדיק היה מן הסנהדרין, לכן היה יכול לדבר בשבעים לשון, וכך הבין גם לשון טורסי, מה שאין כן שאר בני ישראל אסור עליהם ללמוד שפת העמים. ומה שהסנהדרין יש להם ללמוד שאר לשונות, כבר מבואר טעם הדבר בגמרא בדף היומי שלמדנו (שם), 'כדי שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן', והיינו שכאשר הבעלי דינים דיברו בלשונות אחרות, ויכול הסנהדרין להבין בעצמם את דבריהם, ולא יצטרכו לשמוע טענותיהם רק על ידי תורגמן, שיכול להחליף ולשנות את דברי בעלי הדין.

הוסיף מרן החידושי הרי"ם ואמר לו, אדרבא דווקא מהמעשה של גתן ותרש מוכח ממש כדברינו, שגם אז נהוה בני ישראל מאד שלא ללמוד לשונות העמים. כי אם לא, בוודאי היו גתן ותרש נשמרים מאד שלא לדבר דבריהם לפני מרדכי, שהרי הוא יכול לספר דבריהם למלך. רק היות שהדבר היה ידוע ומפורסם שבני ישראל אינם משנים את לשונם, ואינם יודעים שאר הלשונות, לכן לא התייראו כלל לדבר דבריהם לפני מרדכי, כי היו בטוחים שאין מרדכי ה'יהודי' מכיר לשון טורסי.

כאשר שמע הד"ר לעווי כל זאת, נתפעל עד מאד, ואמר שהוא מוכרח להודות שהצדיקים ניצחו אותו. אמנם - טען, הרי סוף סוף גם עתה נצרך שיהיה לכל הפחות איש אחד שיוכל לדבר בפני העמים בשם האומה הישראלית. על זה השיב לו מרן החידושי הרי"ם, הרי בשביל זה די לנו בכבודו, ובכבוד אדונו השר היהודי הבקיאים היטב בשפה זו, ואתם אכן צריכים לדבר בשם כל ישראל. עכשיו כבר נסתתמו לגמרי כל טענותיו של הד"ר לעווי, והבטיח לשני הצדיקים, שיודה בפה מלא לפני השר משה מונטיפיורי, כי הצדק הוא עם הצדיקים, ואכן יש לו להשתדל לביטול רוע הגזירה.

נס פורים נצמח ממה שבני ישראל לא שינו את לשונם

פעם ביקר השר המפורסם הברון משה מאנטופיורי ז"ל בווארשא, והתעכב שמה בערך שני שבועות. בעת הזאת ביקרו אצלו כמה פעמים, שני צדיקי הדור, הרבי הקדוש מרן החידושי הרי"ם מגור זצוק"ל, ומרן הרבי הקדוש רבי יצחק מווארשא זצוק"ל, ושהו אצלו שעות ארוכות, והציעו לפניו כמה עניינים שיש להשתדל בהם לטובת בני ישראל אצל שרי הממשלה שהוא מקורב להם. השר מאנטופיורי נעתר לבקשתם, ועשה ככל אשר דרשו ממנו הצדיקים, וכמה טובות נצמחו אז על ידי זה לכלל ישראל.

באותה תקופה פרצה רוח ההשכלה החדשה בעיר ווארשא, וכבר היה שם קבוצה שלימה של משכילים ופרכי דת החמנא ליצלן. והנה יצאה אז פקודת הממשלה על היהודים החרדים, שכל המלמדים צריכים לבוא לעמוד במבחן אם הם יכולים לדבר בשפת המדינה, ורצו להכריח אותם ללמד לתלמידים בתלמודי תורה גם לימודי חול. המשכילים שמחו על זה מאד, כי על ידי זה תיכנס רוח הכפירה והחופש בלב התלמידים רחמנא ליצלן.

אמנם עתה כאשר נשמע הקול, ששני צדיקי הדור שוהים שעות ארוכות אצל השר מאנטופיורי, והם כבר מדברים עמו גם נגד ביטול הגזירה הזאת, נעצב לבם, והחליטו להתאמץ בכל יכולתם להפך עצת קדשם. קבוצת אנשים מהמתבוללים, התייעבו לפני השר מאנטופיורי, והסבירו לו, שהפקודה הזאת שגם היהודים החרדים חייבים ללמוד לימודי חול בשפת המדינה, איננה גזירה רעה, רק טובה גדולה צפונה בקרבה, כי זהו העצה היחידה איך לבטל את השנאה הגדולה שיש כעת על בני ישראל מאת תושבי המדינה הפולניים.

כך הרבו לדבר על לבו, ובתוך דבריהם אמרו לו, ששני הרבנים היוצאים ובאים עתה לביתו, המה רק יחידים, ולא יוכלו לדבר בשם כל ישראל. כמובן שדבריהם לא נכנסו כמעט באוזני השר, שידע היטב בגודל חשיבותם של שני הצדיקים הקדושים, המנהיגים של רבבות אלפי ישראל.

ויחליטו המשכילים, לדבר עם הד"ר לעווי, מדריכו ונאמן ביתו של השר מאנטופיורי, וחשבו שעליו יוכלו להשפיע יותר בקלות. והרבו לדבר על לבו שיפעול על השר, שלא יכנסו באזניו דברי הרבנים הצדיקים. ומה טוב אם יהיה ביכולתו להשפיע על השר, שאדרבה, הוא עוד יסייע שתצא הפקודה החדשה של הממשלה לפועל. הד"ר לעווי בהיותו הוא עצמו נוטה אל ההשכלה רחמנא ליצלן, הוטבו דבריהם בעיניו, ואכן עשה כל אשר ביכולתו להשפיע על השר, לפעול למען הוצאת הפקודה החדשה של הממשלה, עד שנכנסו דבריו באוזניו ונתקבלו על לבו.

ויהי כאשר ביקרו אצלו שוב שני צדיקי הדור, דיברו עמו עוד פעם אודות ביטול הפקודה הנוראה. לתדהמתם במקום לקבל את דבריהם כרגיל, התחיל השר היהודי לדבר אליהם בשפה חדשה, שאדרבה הפקודה הזאת נראית לו כישועה עבור אחינו כל בני ישראל.

כאשר שמעו כך שני צדיקי הדור, הבינו תיכף ומיד את כל אשר נעשה, שבוודאי המשכילים עשו מה שעשו לשנות את דעתו. ויאמרו

הצדק
הוא עם
הצדיקים

נועם שיח עם הגאון הגדול ראש כולל מו"צ ורבה של קהילת בוהוש רבי אברהם יהודה טוביאס שליט"א

~ המשך מגילון הקודם [ש"ה] על חשיבות אמירת יוצרות ~

הרב קובלסקי: כשאביכם שליט"א עלה לארץ ישראל, הוא שתקע מיד בבני ברק בשיכון ו'?

הרב טוביאס: ממש חודשים ספורים אחרי עלייתו לארץ, לפני זה היה אצל זקני מצד אמי, שהיה רב בקיסריה.

הרב קובלסקי: מי מינה את אביכם לרבה של שיכון ו' בבני ברק?

הרב טוביאס: זקני הציע לאבי שילך לגור בבני ברק ליד ויזניץ, שם יוכל לחנך את בניו לתורה ולמצוות כראוי וכיאות, ואכן הוא עבר אז לגור בשיכון ו', ואחרי כמה שנים שגר שם, מינו אותו לרבה של השיכון. היו שם הרבה אנשים יוצאי רומניה שהכירו אותו, ובפרט חסידי ויזניץ תושבי ווישאוו לשעבר, כי גם אבי היה מקודם תושב ווישאוו.

הרב קובלסקי: אביהם היה הולך לפעמים לעריכת השולחנות של הרבי הקדוש מרן האמרי חיים מויזניץ זצוק"ל?

הרב טוביאס: בוודאי. בפרט לפני שהוכתר לרב, היה הולך כמעט כל שבת לעריכת השולחן.

הרב קובלסקי: ואחר כך גם הלך לשולחנות הטהורות של בנו הרבי הקדוש מרן הישועות משה מויזניץ זצוק"ל?

הרב טוביאס: בוודאי. והרבי הישועות משה כיבד תמיד את אבי להתחיל את הניגון 'הלכות'. הרבה פעמים בחול המועד הלך אבי להתפלל בויזניץ, וכיבדו אותו לגשת למוסף.

*

הרב טוביאס: וכעת נחזור לענין היוצרות. הרבי הקדוש האהבת ישראל זצוק"ל היה פעם אצל אחד מאדמו"רי בעלזא זצוק"ל, והזכיר שכל זקניו הקדושים לבית ויזניץ - קאסוב הסתלקו בגיל צעיר, לפני גיל שישים. הרבי מבעלזא נתן לו כמה סגולות לאריכות ימים, ואחד מהם היה, להקפיד באמירת היוצרות. ואכן האהבת ישראל האריך ימים למעלה משבעים שנים, שזה היה נחשב כ'זקן' בימים ההם.

הרב קובלסקי: נמצא שאפשר להגיד לקוראי גילון 'מתיקות הדף היומי', שאמירת היוצרות הוא פשוט סגולה לאריכות ימים.

הרב טוביאס: אכן. גם הרבי הקדוש המנחת אלעזר ממונקאטש זצוק"ל מביא כך בפרט נימוקי אורח חיים (סי' סח סק"א), שאמירת היוצרות הוא סגולה למחילת עוונות, וסגולה לאריכות ימים. ומביא שם מהרבי הקדוש רבי יחזקאל משינאווא זי"ע, שאמר על עיר אחת גדולה - וכתב במוסגר 'אין רצוני לפרוט בזה' שמו של העיר - שלא נמצא שם אנשים זקנים מאחורי בני ישראל, מפני שלא אמרו שם יוצרות.

ומביא שם עוד דברי הספר חסידים מרבינו יהודה החסיד (סימן קיד וסימן תרז), שמי שמשנה מנהג הראשונים כמו פייטם וקרובץ, עובר משום 'אל תשיג גבול עולם אשר עשו אבותיך' (משלי כב, כח). והיו שתי אנשים שלא אמרו הפיוט המקובל, ומתו בתוך שלשים יום רחמנא לילצן. וכן כתב הב"ח (סימן סח סק"ג): 'אחד היה בזמנינו שהתחיל לבטל מלומר קרובץ בקהל, ולא הוציא שנתו'.

היו מקומות שאכן לא נהגו שם לומר הפיוטים בשעת התפילה, אך הם השלימו את זה לאחר התפילה. מרן החתם סופר זצוק"ל השלים לומר היוצרות אחרי התפילה. וראיתי מביאים שגם הרבי הקדוש האמרי אמת מגור זצוק"ל השלים את היוצרות אחרי התפילה.

הרב טוביאס: שמעתי מהרה"ח רבי דוד לייב שווארץ זצ"ל -

הרב קובלסקי: הגבאי צדקה המפורסם, ואחד מהאנשים המקורבים ביותר של הרבי הקדוש האמרי חיים מויזניץ זצוק"ל, מי שזוכר את רבי דוד לייב, לא יכול לשכוח את דמותו המאירה.

הרב טוביאס: הוא סיפר, שפעם לא הספיק הרבי הקדוש רבי הערש מרימנוב זצוק"ל לומר את היוצרות בראש השנה במוסף, כנראה הוא האריך בתפילת שמונה עשרה דלחש, זה היה כשעוד שימש בקודש את רבו הקדוש רבי מנחם מנדל מרימנוב זצוק"ל. הוא חשב לעצמו שישלים את זה אחר כך, אך בינתיים הגיעו עשרת ימי תשובה, שהם ימים עמוסים בעבודת ה', כפרות, סוכה וארבעת המינים וכדומה, ולא היה לו זמן להשלים את היוצרות, היה לו עול מזה כל הזמן, שהוא עדיין לא השלים את היוצרות.

רק ביום הראשון של חול המועד סוכות מצא זמן פנוי, אחרי התפילה לקח את המחזור של ראש השנה והתחיל לומר את היוצרות. לא עברו רק כמה דקות, ופתאום הגיע בריצה אחד מהמקורבים של רבו הקדוש מרימנוב ואמר לו: הרבי ביקש שתפסיקו לומר את היוצרות, כי כשהתחלתם לומר את היוצרות של מלכויות של ראש השנה, התחילו למעלה בשמים להזיז בחזרה את הכסא דין של ראש השנה, ולכן הוא מבקש ממנו שיפסיק לאומרם.

הרב קובלסקי: רואים מזה עד כמה חשוב בשמים ענין אמירת היוצרות. בוודאי כאשר בני ישראל יכינו את עצמם כראוי לאמירת היוצרות, ויאמרו את זה כראוי בחשק ובהתלהבות, יזכו לפעול בזה הרבה. היה אצלנו נמצאים כעת בזמנים לא פשוטים, זמן מלחמה, אף אחד לא יודע איך היום מתחיל ואיך זה מסתיים.

הרב טוביאס: אצלנו נמצאים לגמרי בידי של הקב"ה, אין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים, והבוטח בה' חסד יסובבנו.

הרב קובלסקי: אמרתי ליהודי חשוב בפורים, אומרים בשמונה עשרה, 'ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת', מהו שכר טוב, רק איתא בחז"ל, אין טוב' אלא תורה, יהודי הבוטח בהש"ת, זוכה ל'טוב', להבין ולהשיג את התורה הקדושה. הרי צריכים סייעתא דשמיא להצליח בלימוד התורה.

הרב טוביאס: בלי סייעתא דשמיא לא מתחיל כלום. זקני היה אומר רבו, הרבי הקדוש בעל ההיכל הברכה מקאמרנא זצוק"ל, יהודי חושב שהדבר תלוי בבחירתו, אם ליתן צדקה או לא וכיוצא בזה בשאר המצוות. אך באמת אין זה כך, רק הענין כך הוא, כדי לעשות מצוה צריכים 'זכות', צריך שיצא כרוז בשמים, 'פלוני בן פלוני זכה למעבד קרעו'א דקמריה בגין דקבדי בך ופך'. כשאין לו חשק לעשות מצוה, זאת אומרת שאין לו עכשיו 'זכות' לקיים המצוה.

ובפרשת ואתחנן מביא הרבי הקדוש מקאמרנא הסיפור הידוע מהרבי ר' זושא זצוק"ל, שכמה חודשים לא היה לו מה לאכול, ולמה, מפני ששום אחד לא היה לו ה'זכות' לתת צדקה לצדיק כזה. ואז עשה לו השי"ת הנס הידוע, שיצאו לו משיניו דבש וחלב.

הרב קובלסקי: אי אפשר להיפרד מהרב שליט"א בלי לדבר קצת גם על צדיקי בית סקולען. זכיתי פעם להתקבל אצל הרבי הקדוש מסקולען זצוק"ל בבורו פארק לשיחה ממושכת קרוב לשעה, וברור ענוותנותו ליווה אותי עד הדלת. מי שרק זכה לשמוע קולו בקודש מעיד, שהרבי מסקולען היה א' שטיק' תשוקה להקב"ה. רואים היום בכל חצרות הקודש, כשרוצים לשייך ניגון של התעוררות, שרים ניגוני סקולען, כגון הניגון 'חושה לעזרתי ה' תשועתי' ועוד ועוד.

הרב קובלסקי: הרב עוד זכה לראות את זקנו של הרבי מסקולען שליט"א?

הרב טוביאס: אכן, הוא היה פעם בחג השבועות בשיכון ו' בבני ברק, בעת ביקורו בארץ ישראל, הייתי אז ילד בן שש שנים.

הרב קובלסקי: והיכן הוא התפלל?

הרב טוביאס: בבית מדרשו של אבי שליט"א. ביום טוב שני הוא ניהל עריכת השולחן, והיה קהל גדול מאד. כל פעם כשיביקר בארץ ישראל, היה מגיע לבני ברק לערוך טיש מלוה מלכה, או סעודת ראש חודש, ואחר כך היה עולה לאאמו"ר שליט"א לביקור.

הרב קובלסקי: מתי התחילה הקשר בין משפחת טוביאס לחצר הקודש סקולען?

הרב טוביאס: זה עוד התחיל ברומניה.

הרב קובלסקי: היו גרים בשכונת?

הרב טוביאס: ממש לא, היו צריכים לנסוע עם הרכבת, שמונה - תשע שעות בתוך רומניה. רק היות שהרבי הקדוש מבוהוש זצוק"ל עלה לארץ ישראל בשנת תשי"א, ואנו עוד נשארנו ברומניה עד שנת תשכ"ד, בעיקר בשנים אלו היה הקשר שלנו עם סקולען. הרבי מסקולען הגיע גם אצלנו לביקור בפאיטרא - ניאמץ. וזקני נסע אליו הרבה, ולקח עמו את ילדיו.

הרב קובלסקי: היום בשושים פורים היה היומא דהילולא קדישא של שר התורה מרן רבי חיים קנייבסקי זצוק"ל, שהיה לנו זכיה שהוא קרא את הגליון 'מתיקות הדף היומי' במשך 80 שבויות רצופים, היה לו יום קבוע לזה, ביום שני, ארבעה ימים לפני הסתלקותו עוד קרא את הגליון בפעם האחרונה. מבואר בגמרא בסוטה (ג:), שהאדם עושה בעולם האמת מה שהוא עשה כאן בעולם, מה כאן עומד ומשמש אף התם, אני מקווה שגם שם למעלה הוא קורא את הגליון.

אני רוצה לסיים עם שאלת חיזוק, רש"י אומר על הפסוק (שמות טו, ב) 'זה קלי ואנחנו', לא אני תחילת הקדושה, אלא מוחזקת ועומדת לי הקדושה מימי אבותי'. אך מה יעשה יהודי שנולד לאבא שאינו רב, אין לאביו אהבת תורה כל כך, אך נפשו של הבן חשקה בתורה, הוא בכשרונותיו ורצונותיו יכול לגדול רב שיאיר את העולם, אך היצר הרע המלך זקן וכסיל אומר לו, וכי בנו של אופה וסנדלר יהיה רב או מרא דאתרא, ובכך מנסה להוריד לו את החשק והרצון והתשוקה, איך אפשר לחזק לאדם כזה, שיוציא את כשרונותיו לפועל?

הרב טוביאס: הזכרתם, בנו של 'אופה', הרבי הקדוש מאוסטרובצא זצוק"ל אביו היה אופה, ובכל זאת בנו נהפך לאחד מהאדמו"רים הגדולים ביותר בפולין בימים ההם, וכך צריך כל אחד לדעת שהוא יכול לגדול מעלה מעלה, ויהי רצון שכולם אכן יזכו לזה.

הרב קובלסקי: אמן.

